SIAŬBIT THE SOWER

Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik

The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U. S. A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1967, Lipień-žnivień Nr. 58 (h. 10) July-August, 1967

SUCIAŠALNICA ŽURBOTNYCH

Abraz Najśviaciejšaj Dzievy Maryi u Barunach

VITAJ, MARYJA

Pierakład "Zdrowaś Maryja"

Vitaj Maryja, Božaja Maci,
Pačuj maleńnie tvajho dziciaci,
Pamažy łaskaj, bo my słabyja —
Malisia za nas — Vitaj Maryja!

Dzieva Pračysta, dyj biez zahany
Daj, kab śviet bolej nia byŭ karany
Pošaściu-chiraj, choć my lichija
Chavaj pavietra — Vitaj Maryja!

Ty, što chavała Zbaŭcu narodaŭ,
Daj, kab nam chleba, płodu
zachadaŭ
Chapała uściažki u časy błahija —
Uchili hoład — Vitaj Maryja!

Ty, što baleła pry śmierci Syna,
Ślaźmi svaimi — Maci adzina,
Adžeń śmierć strašnu, što śviet
buzuje,
Ratuj pry śmierci—Vitaj Maryja!

Dzieva pakory, zhody, spakoju,
Chaj nam kraj biedny nia znaje
vojnaŭ,
Usie chaj buduć byccam (dzietki)
śviatyja,
Chavaj ad vojnaŭ — Vitaj Maryja!

Dzieva biazvinna, Maci śviataja
Chaj Tvaja Łaska usich achapaje,
Chacia my kvoły, chacia lichija,
Budź nam spahadnaj — Vitaj
Maryja!

Kniahinia nieba, ziamli stvareńnia,
Pačuj pakorny našy maleńnia,
Chacia na zoŭ Tvoj časy hłuchija—
Viadzi da Boha. — Vitaj Maryja!

Ajciec Uładysłaŭ

MALITVA Z RAZVAŽAŃNIEM

O Boža miły, miłaserny, prosim my
Ciabie pasłać nam łasku, dar vialiki
K tamu, kab my mahli paznać Zakon śviaty —
Tvoj ułasny dadzien nam Taboj navieki,

Što kažny całaviek źjaŭlajecca saboj
Abrazam šmat tajemnym u śviecie hetym —
Hłybokim padabienstvam Trojcy Praśviatoj
Na hruncie łaski z kryža śmierci źniatym

Ciaraz Chrystovy Uskros, Jakim Chrystos naviek
Zvyciažyŭ, ścior ź ziamli djabelski siły
Kab žyŭ dy raźvivaŭsia sam naš całaviek
Dy śviet tvaryŭ pryhožy, vielmi miły

Sabie, svaim bratom dy siostram u siamji
Ludzkoj raskidanaj pa śviecie Božym
U vioskach, haradach, miastečkach sa svajmi
Dziaćmi, baćkami dy z pryrostam śviežym

Iz hoda u hod, šukajučy usio lepšaho
Žyćcia va usich jaho burnych prajavach —
Na hruncie chleba-soli pierš, bo biez taho
Nia budzieš žyć — pamreš u vialikich bolach...

Dyj chlebam ty adnym nia budzieš žyć, bratok!
Suchot duchoŭnych ty dastanieš chutka...
Ty zsochnieš, upadzieš, jak asieńni toj listok...
I budzieš hoł u śviecie tvajho ducha!

Vialikim, pieršym dy mahučym u nas źvianom
Dušy, ludzkoj istoty, z Boham viečnym
Malitva jošć, haračaja, što by ahniom
Płyvie k Jamu sa stanam čałaviečym,

Paranienym-skalečanym praz šmat hrachoŭ,
Z łaskaju dy uściaž pakornaj prośbiaj,
Kab Boh nam adpuściŭ hrachi usie dy daŭ
Nam pakajańnie za hrchi sa śmierciu.

U nas usiaho taho, što suproć Boha idzie,
Jaho śviatoj Carkvy, Chrysta dy Spasa,
Jaki Svaju luboŭ usim ludziam uściaž niasie,
A ludzi pazirajuć vielmi łasa

Na toje, što nia jošć luboŭju Božaju,
A usiak luboŭju cieła, śvietu, djabła...
Ukryto pad płaščam cnoty z praŭdaju,
Unutry-ž razvał, ahoń, vajna dy šabla...

Nabraŭšyś sił ad Boha cieraz ščyruju
Malitvu, krok užo inšy, mužny, ćviordy,
My zrobim u samy śviet z dušoju hrešnaju —
Kab adnavić jaho praz pracy dobry!

U chacie ułasnaj miž dziaćmi, u siamji svajoj
Dy u hramadzianstvie na dvare šyrokim —
Niasi, bratok, luboŭ dušoj, istotaj usiej
Usiudy! Siej jaje ty krokam šparkim!

Paznaj siabie — chto ty taki siarod ludziej
Na śviecie hetym Božym dy šyrokim!
Za płuh vaźmisia dziela słaŭnych šmat padziej,
Jakimi učyniš lud svoj hłybokim

U niaźmiernych tajnach našaho byćcia-žyćcia
Na hetaj tut ziamli siarod suśvietaŭ,
Što akružajuć nas usiudy biez kanca
Dy dziela Božych tajnych zapavietaŭ!

Zakon tut Božy treba usim nam dobra znać,
Bo u Im žyćcia sens kryjecca usiudy —
Praleska, što z-pad śniehu rana choča ustać...
I taja vyjaŭlaje Božy cudy!

A što-ž kazać tre' pra suśviet vialik, mahuč,
Dzie zory dy śviaciły nieźličony
Paradak miž saboj trymajuć, koły šluć
U bieh mahutny, šparki, niespaznany!

Tam Boh Pramudraściu Svajej dy Volaju
Kiruje imi usiudy dy dziaržyć ich
U bytavańniu-isnavańniu z dolaju
Pryrody na pravoch u joj pryrodnych!

Paznaj, o biełarusie darahi ty moj
Zakony Božy dy samoha Boha —
U pryrodzie pieknaj hetak dy u Carkvie śviatoj,
Idzi tudy, idzi siudy z biarłoha

Tvajho zamknutaho, niadbajnaho žyćcia!
Uźniasiś arłom u śviet druhi, duchovy
Na kryłach Viery u Boha dobraho Ajca,
U Syna i Śviatoha Ducha Poŭniu!

Paznaješ hetak pakrysie i samoha ty
Siabie, narod svoj dy ludziej šmat inšych —
Luboŭ śviataja źjavicca i ty, śviaty,
Pajdzieš iz joju da svaich usich bližnich.

Kab ich akrylić Vieraju śviatoj u dušy,
Što mo' daŭno zabyłasia ab Praŭdzie
Dy šmat śviatoj i, siedziačy u hłušy
Načnoj, ničoha znać nia choča u śviecie

Śviatła pryrodnaho dy nadpryrodnaho —
Dy ŭ śviecie ideałaŭ padniabiesnych,
Z luboŭju čałavieka hieraičnaho
U spravach šmat śviatych i dobratvornych!

O Boža miły, miłaserny biez kanca,
Daj nam dy kožnamu iz nas dar-łasku
Tvaryć pryhožy cnoty na šlachoch žyćcia —
Sadruć z siabie samych ahidnu masku!

A. Ioan Tarasevič

Z HISTORYI KATALICKAJ EKKLEZII

(Praciah)

5. *Śviaty Filip.* Uradziŭsia u Betsaidzie; navučaŭ u Frygii; pamier u Hijerapolis.

6. *Śviaty Tamaš.* Navučaŭ Partjanaŭ u Indyi i tam byŭ zamučany.

7. Śviaty Andrej. Navučaŭ Stytaŭ, viarnuŭsia u Epir u Grecyi i ukryžavany u Patras.

8. Śviaty Bartołomej. Navučaŭ Indyjanaŭ, Armenaŭ i pa zahadu karala byŭ ukryžavany.

9. Śviaty Symon Zelot. Navučaŭ Persaŭ, Babilonaŭ i byŭ ukryžavany.

10. Śviaty Matej, adzin iz 72-ch vučniaŭ, byŭ vybrany na miejsce Judy Iskaryjoty. Pavodle legiendy byŭ ukryžavany.

11. Śviaty Jakub Bolšy, brat śv. Jana, upryvilijavany vučań. Byŭ mučany i pamier u 42 hodzie.

12. Śviaty Juda Tadej, brat śv. Jakuba Mienšaho, z radni Zbaviciela. Pracavaŭ u Palestynie. Kala 65-ho hodu napisaŭ list da Judeja-chryścijanaŭ. Euzebi kaže, što mieŭ ziamli u Palestynie; byŭ z rodu Davida, dyk i z rodu Zbaviciela. Domitian paklikaŭ u Romu, ale nazad adasłaŭ. Zabity u Jerozolimie.

13. Śviaty Mark, nazyvany Jan-Mark. Pracavaŭ z śviatymi Piotram i Paŭłam. Pavodle adnych historykaŭ kala 44-ho hodu, a pavodle druhich kala 70-ho hodu napisaŭ druhuju Evangielu. Załažyŭ ekklezijalnuju hminu u Alexandryi i byŭ episkopam pad imieniem Annanius. U IV stahodździ u Alexandryi jahonaja mohiłka była u vialikaj pašanie.

14. Śviaty Łukaš. Supracoŭnik śv. Paulusa, byŭ vielmi kulturalny, lekar. Napisaŭ treciuju Evangiellu. Čas niaviedamy. Prypuščajuć, što napisaŭ u 61 - 62 hadoch, a Apostalskije Dziei u 63 - 70 hadoch. Paśla śmierci śv. Paŭlusa, navučaŭ u Achai i byŭ zamučany u Patara.

15. *Titus* byŭ vysłany praz śv.

Paulusa na Kretu, paśla u Dalmacyju dy iznoŭ na Kretu. Niaviedama dzie pamier.

16. *Timotej* byŭ episkopom u Efezie. Da jaho śv. Paulus pisaŭ listy. Praŭdapadobna zimoj 97-m hodzie byŭ zabity praz taŭpu ludziej.

S.6. *Raspaŭsiudžańnie Chryścijanstva pad kaniec pieršaho stahodździa*

1. Pavodle voli Chrystusa, Apostoły i ich vučni ahałašali Evangielle paŭsiudu. "Idziecie i navučajcie usie narody" (Śv. Jan). Apostoły, pasłušnyje nakazu Jezusa, chutka pašyryli chryścijanstvo na usiu romanskuju imperyju. "Vašaja viera, pisaŭ śv. Paulus da Tesaloničanaŭ, paŭsiudy znanaja". (1 Tess. 1,8). Vieru Romanaŭ užo paŭsiudy znali (Rom 1,8). Kolosany pašyrali chryścijanskuju vieru ź vialikim zapałam i skutkoŭnaść była vialikaja.

(*Budzie dalej*)

ŚVIATAR ROBERT TAMUŠANSKI

Viasioła vieść k nam dalacieła uraz,
Što Ty ciapier ščaślivy vielmi
Iz-za taho, što užo pryšoŭ voś čas
Tvajho śviatarstva — strach piakielny

Usim voraham Chrysta, Carkvy Jaho,
Na radaść ža vialiku i słavu
Samoj Carkvy, suśvietu Božaho,
Dzie Sam Chrystos daje moc žvavu

Da baradźby sa usiakim voraham
Dy u baradźbie niesakrušalnu.
Dyk budź, Śviatar, Jaho, Ty, orhanam
U Carkvie na baradźbu moralnu

Dla śviataści žyćcia siarod ludziej
K zbaŭleńniu viečnamu usich ich!
A u bieznadziejnaści im šmat nadziej
Davać z luboŭju Praŭd Chrystovych!

I my viasioły, rady, što voś Ty,
Śviatar naš darahi, uźniaŭsia
Vysoka dziela ludu. Kab śviaty
Jon byŭ i zbaŭlen, Ty, paklaŭsia!

Ty małady, Śviatar naš darahi,
Arłom laci u vyś padniabiesnu,
Dzie i tvary śviatyja usie šlachi!
Adnak spuskaj u niziny hrešny,

Dzie lud siadzić u ciemry dy hrasie,
Tvaje stul śvietačy śviatych Praŭd
Chrystovych dy z luboŭju, što niasie
U śviet dla dušy mahutnaści hart

Iz pieramohaj nad zła siłaju
U dušy dy sercy čałavieka;
Paśla-ž nad złoju siłaj usiakaju...

Dy što k Chrystusu sa švieta
usieńka!

Boh čałavieku rozum daŭ... Stvaryŭ
Jaho by svajakom užo Svaim...
A pradusim cieraz Chrysta učyniŭ
Jaho vialikim dziełam Božym!

I daŭ jamu by svajaku klučy
Da Nieba dy ziamli — daŭ rozum
Dy Vieru ź Nieba, kab moh u
dzień, unačy,
Znajšci uschod dy vychad jon sam

U vialikich hmachach, zamkach
dy śviatych
Carkvach, kaściołach, kirchach
roznych...
I tut, Śviatar, tvaja zadača u ich
Klučami vaładać... ruk umiełych!

Tut dziela ździejśnieńnia voś, znaj
taho
Žadańnia, u jakim Chrystos
maliŭsia,
Kab usie byli adno u Ajca Svajho,
Jak Sam Adzin Jon ź Im astaŭsia,

Nie mała treba patrudzicca u dzień
Dy u noč... Rana razbudzicca!
Śviatło dy zmrok, pramieńni jasny
i cień...
Usim treba k pracy pryłučycca!

Usich ludziej, a biełaruski lud
Pierš-na-pierš, Božymi šlachami
K Chrystu Carevi našamu, jak
śled,
Vieści niaźmiennymi šahami

Tabie, o darahi śviatar, usiak
treba!
Žadajuć ad Ciabie taho ziamla i
Nieba!

Ziamla... kab nios Ty joj Chrysta
u kštałcie chleba...
A Nieba... kab-ža k śviataści
uzrastała hleba!

Choć złybiada mo' rodu usiakaha
Z hrazi, z bałota chutka ustanie,
Kab krokam satany praklataho
Čynić pierad taboj paŭstanie!

Chrystos z Taboj! U Jahonaje
Imia
Viadzi narod i lud biełaruski
Da Zoraŭ i Sonca Śvietłaho u Im
Dnia
Cieraz šlachi žyćcia vuzki!

Dy baradźba suproć šmat siłaŭ
złych
Što raz ciažejšaj budzie!
Nidzie, nikoli Ty nia bojsia ich!
Chrystos z Taboj Sam ich
absadzie

Tabie ich daŭ Jon, kali uručyŭ
Tabie
Svajo Śviatoje šmat Śviatarstva...
Dyk idzi... pabiednu pieśń piej u
sabie!
Tvary Chrystova Vaładarstva!

Darohi i ściežki prad Taboj lažać
Dy u dal viaduć, imknuć
biaskonca —
U śviatuju Viesčnaść, što nam
treba uziać
I ludziam dać jak ščaście Sonca!

Vinšujem ščyra my Ciabie, Śviatar,
I prosim, molim, kab štodzienna
Usiu Biełaruś braŭ na Aŭtar —
Uvieś hrešny lud u ačyščeńnie!

A. Ioan Tarasevič

LEBIEDŹ, LEBIEDŹ MAŁADY...

Lebiedź, lebiedź małady, pavažny
Płyŭ dy mknuŭsia rečańkaju
žyvoju;
Płyŭ jon złybiadoju niedasiažny —
Płyŭ dy mknuŭsia hładździu toju...

Płyŭ jon dumny, płyŭ hordy
rodam —
Rodam svaim ź miłaj krasatoju;
Płyŭ jon roŭna, płyŭ, car, moŭ,
vodam,
Pa jakim płyŭ z dumaj
prastatoju...

Płyŭ jon roŭna, płyŭ dy usio u
dalš, dalš
Hładździu vadzianoju-
srebranistaju...
U padniabieśsi — krakaŭ kruk:
Fałš! Fałš!
Kiń svoj rod ty, lebiedź! Stań ty
mnoju!

Płyŭ jon dalš dy roŭna pa vadzicy
Dy pa čyścieńkaj toj hładzi
rečnaj...
Płyŭ jon važna, śmieła na ranicy—
I dnička i radaści žyciovaj.

Płyŭ jon prosta dy da mety niejkaj,
Choć toj kruk i krakaŭ usio niešta;
Płyŭ jon hetak, płyŭ jon ptuškaj—
Ptuška ščaścia, krakaŭ choć kruk
źlisia.

Lebiedź dumny, lebiedź cichi,
mudry
Dalš dy dalš pa rečancy imknuŭsia:
Jamu volu-dolu daŭ Boh Dobry —
Dyk jon panam svajho losu čuŭsia.

Jon nia kinieć svajho rodu, oj, nie!
Choć z vysotaŭ dy mo'
padniabiesnych
Krakać, bicca, mučycca kruk
stanie...
Oj, nia kinieć vodaŭ tych
pačesnych!

Oj, nia kiniem, nie, my svajho
rodu —
Rodu biełaruskaho! Imknucca
Budziem dalš u tajnicy šlachaŭ
bytu...
Družna, jomka nam tre'
schamianucca!

Oj, ty biełarusie juny, silny,
Raspuści ty krylla maładości —
Junaści svajej dy budź niaŭchilny,
Płyvučy pa vodach bytu u ščaści...

Bo toj lebiedź małady, pavažny,
Stań ty panam, panam losu
svajho!
Budź ty złybiadzie tej niedasiažny,
Što usio sulić śmierć dla rodu
tvajho.

By toj lebiedź, lebiedź cichi, dumny,
Stoj za dolu-volu rodu svajho!
Choć i kryki krukaŭ šumny,
Budź ty ptacham rodu svojskaho!

By toj lebiedź mudry, praŭna
hordy,
Palubi krasu dy z prastatoju!
Ty u narodzie svaim! Budź ty
ćviordy
Dziela pracy, baradźby z saboju!

Oj, ty lebiedź, lebiedź naš ty miły!
Mnoha vielmi my nadziejaŭ viažam
Z tvaim uźlotam, znaj, pa ideały...

Budź badziory! Tabie dziakuj skažam!
Budź ty caram žyćcia chvalaŭ burnych
Na ziamlicy našaj biełaruskaj!
Roŭna, płaŭna ty płyvi uściaž pa ich,
By toj lebiedź rečkaj srebranistaj!

A. Ioan Tarasevič

⁂

J. Hučko

CHTO NIE SIEJE

Pa śviežym zahonie naha za nahoju,
Volna stupaje siaŭbit haspadar,
U syruju ziamlu silnaj rukoju
Syple ziorno, Božy dar.

Zahon pa zahonie pole abchodzić,
Pot vystupaje na tvar,
Sonca vysoka, a vieciar chałodzić,
Sieje dabro siaŭbit haspadar.

Kali nadyjdzie čałaviek prachožy,
Ci to viaskovy, mieščanin, ci šynkar,
Huknie zdalok: "Zaradzi Boža!"—
"Dziakuj!" adkliknie, siaŭbit haspadar.

I ja skažu: "Zaradzi Boža!"
Na słavu Ajčynie i radaść piaŭca,
Niachaj vyrastaje uradlivaje zbožža,
Niachaj Boh błahasłavić pracu siaŭsa.

Siej siaŭbit, nie hladzi što čužaja,
Zatoje haścinna ziamla na čužynie,
Bo u Biełarusaŭ pasłovicca takaja:
"Chto nie pasieje, toj nie pažnie".

Pruszków, 25 krasavika 1967.

UVAHA! *UVAHA!*

Pryježdžaje na vakacyi u U.S.A. Ajciec Robert Tamushanski. 9.7.67 a hadzinie 11-aj u Jamaiku, 178 St., adsłužyć Bahasłužbu dla Biełarusaŭ. Paślej 25.7.1967 budzie u Toronto i sabirajecca mieć Bohasłužbu 30.7.1967 u Litoŭskaj śviatyni, a hadzinie 12, u katoraj a. Černiaŭski adsłužyvaŭ.

TORONTO. U hetym hodzie 16-ho Lipienia, a hadzinie 12-aj u Lietuviskaj śviatyni adpraŭlaje Bohasłužbu a. Černiaŭski. Hetym zaprašajecca śviedamych Biełarusaŭ i ich pryjacielaŭ na Bohasłužbu.

Čamu eŭrapejskije kapitalistyje nia lubiać U.S.A.?

Šukajučy lepšaha układańnia nadmiery svaich kapitałaŭ, biznes amerykanski invascipuje masava u zachodniaj Eŭropie. Praces i rezultaty hetaha našeścia ekanamičnaha Eŭropy pradstaŭlaje Arnaud de Borgrave na staronkach tydniavika "Newsweek".

Kamplekt hetaha spadara jość typova eŭrapejski. Jaho francuskaja mova płaŭnaja i biazbłudnaja, a vizytnaja kartačka pakazyvaja, što jon jość Directeur General, Banque de Commers, Bruxelles. Suproć usim tym prytvorstvam Francis L. Mason jość Amerykancam i vice-staršynioj njujorskaha Chase Manhattan Bank, katory maje 50 pracentaŭ udziełaŭ u Bruxelskim Bank de Commerce. Jon i sotki jamu padobnych jość viarchoŭnymi linijami amerykanskaha ekanamičnaha našeścia na zachodniuju Eŭropu.

Vialikaść užo adčynienych pieradmastavych finansavych punktaŭ dy suma zdabytych pramysłovych pavierchni u našeści pierachodzia fantaziju. Chicagoŭski First National Bank vykupiŭ bolšaść udziełaŭ vialikaha N. V. Slavenburg, katory maje 50 filijaŭ. U kancy prošłaha hodu pazyki Banque Mobiliere et Industrielle pirajšoŭ u amerykanskija ruki: Prynaležyć da njujorskaha Blyth and Co. A dziela stałaj akvizycyi akcyjaŭ Chase Manhattan Bank staŭsia pa kaleinie pad uzhladam handlovaj vialikaści, druhim bankam u Francyi. — Pulsujučyja mantažyvyja taśmy pracy Eŭropy stanoviacca štoraz čaściej ułasnaściaj amerykancaŭ. Firmy, kantralavanyja praz Detroit, ciapier robiać bolej jak pałavinu aŭtamabilaŭ, vyrablanych u Vialikaj Brytanii i 30 pracentaŭ usich zachodnia-eŭrapejskich madelaŭ. Bolej pałaviny srodkaŭ medyčnych, kuplanych praz Krajovuju Słužbu zdaroŭja, pachodzić abo z amerykanskich filijaŭ, abo bezpasiaredna iz USA. I.T.T., najbolšaha, bo dajučaha pracu 100.000 rabotnikaŭ, amerykanskaja firma u Eŭropie, apanavała 3O pracentaŭ eŭrapejskaha rynku telefoničnaha. I.B.M. vyrablaja pałavinu kontynentalnych komputaraŭ, a General Electric i Honeywell pradukuje reštki.

Navat hanarystyja viežy francuskaha parfumeryjnaha pramysłu, padajuć adna pa druhoj pry amerykanskich absadach. Revlon udychnuŭ Balmain'a i Raphaela. Pfizer zdabyŭ Cotyjaha. Da Maxa Faktora naležyć Corday. U apoški sławutyja Perfumes Carons bolšaść

svaich akcyjaŭ pradali farmaceutyčnaj firmie A. H. Robins Co., iz Richmont, Va.

Mima dabraachvotnych parakamendavanych ahraničańniaŭ praz Washington, expansyja amerykanskaha uładańnia u Eŭropie raźvivajecca u zadziŭlajučym tempie 11-ci miljonaŭ dalaraŭ štodzienna. Značyć, 4-ch biljonaŭ štohodna. U 1964 hodzie, kali vartaść amerykanskaj majemaści na eŭrapejskim kantynencie raŭniałasia 12-ci biljonaŭ, experty praduhledžvali niejkuju stabilizacyju. Siahodnia hetaja vartaść raŭniajecca 20-ci biljonaŭ dalaraŭ dy i dalej uzrastaja.

Paśpiech amerykanskaha haspadarskaha našeścia na Eŭropu u vialikaj stupieni vynikaje iz pieravahi firm U.S.A. nad eŭrapejskim, pad uzhladam vialikaści zakładaŭ i kolkaści kapitału. Amerykanskije praduktyŭnyje mastodoŭty, padtrymlivanyje kapitałami najbolšaha hrašovaha rynku na śviecie, daminujuć nad usim eŭrapejskim. U šmatlikich vypadkovaściach eŭrapejskija firmy admykali amerykanskim dźviery tolki tamu, bo nie mahli znajści patrebnych im hrošaj u Eŭropie. A bahactva aznačaje bolšuju zdolnaść pieratrymańnia i prystasavańnia da varunkaŭ. "Amerykanie patrapiać daŭžej čakać na prybytak, jak my" — skazaŭ adzin vydatny pramysłoviec francuski. Mahčyma im chutčej na zaryzykavańnie na vialikija sumy, kab uviaści novy pradukt na emisny eŭrapejski rynak.

Vialikaść firm i bahactvy kapitałaŭ Ameryki, ułučna stvaryli mahutnaje aružža, jakoje dziejničaje na ich karyść, hetak nazyvanuju "propaść technalahičnuju". Sučasnaja Eŭropa prachodzić epidemiju raportaŭ, dyskusyjaŭ, debataŭ, seminaryjaŭ, pramovaŭ, artykułaŭ i zvyčajnych razmovaŭ, paśviačanych vyłučna hetamu, štoraz vidočnamu, źjavišču. "Postup navukovy i techničny u U.S.A. jość taki vialiki i šybki — aściarahaje francuski ministar navukaŭ, Alain Peyrefitte — što my možam chutka astacca zzadu tak daloka, za Stanami Źjednanymi, jak krainy haspadarča apoźnienyje zastajucca za nami.

Navukovyja daśledvańnia i technologičnaje raźvićcio, biazsumlivu dali U.S.A. hihanckuju piramohu. Ad 1955-ho hodu byznes i urad federalny U.S.A. pabolšyli fondy na hetyja mety na 16-ć pracentaŭ štohodna, tak što u hetym hodzie siahaje 30-ci biljonaŭ dalaraŭ. U hetym časie usia zachodniaja Eŭropa nie vydaje navat adnej treciaj hetaj sumy. Pry tym supracoŭnictvo miž paasobnymi krainami na hetym poli vielmi małoje.

Mima zapiarečyvańniaŭ aficyjalnych dziejnikaŭ — vydatki uradavyje na vojsko i prahramu kosmičnuju dali šmatlikim amerykanskim firmam rašučuju piramohu u kankurencyi miž zahraničnymi sapiernikami. Reaktyŭny samalot

K.C.—135, ulepšany za hrošy padatkapłacielščykami, paślej pasłužyŭ za padstavu da kanstrukcyi, jaki ciešycca vialikim paśpiecham u śviecie reaktyŭnaha samalotu pasažyrskaha Boeinu 707. Raspačaty u 1958-m hodzie prahram kasmičny N.A.S.A. davioŭ da paŭstańnia 3.500 novych vynachadaŭ u pramysłovych mahčymaściach. "Každny dolar, vydany na navukovyja kasmičnyja pracy prad 10-mi hadami, ciapier varty 4-ry razy stolki u žyćci ekanamičnym — skazaŭ niamiecki ministar finansaŭ Franz Jozef Straŭss. Ab ahniatryvałaj patelni Teflon pačaŭšyšy, na rečy kamunikacyjnaj, u vialikaj skaraści končyŭšy — usio toje jošč pabočnym prahramam, praduktam kasmičnaha prahramu. Hety fakt dajecca baluča adčuć u Eŭropie, bo pahłyblaje tak nazyvanuju "patentovuju propaść". Eŭropa sučasna płacić paŭ miljona dalaraŭ bolej, jak Ameryka płacić za eŭrapejskija. Hetaja roźnica biazupynna zbolšyvajecca u apošnich časach na karyść Ameryki.

Najbardziej moža dramatyčny i najbolej jarki prykład eŭropejskaj technologičnaj frustracyi jošč słavalubimaje francyzka-brytyjskaje pradpryjemstvo — vybudavać pieršy u śviecie nadhukovy reaktyjny samalot handlovy "Concord". Niezaležna ad jakaści i pośpiechu takoha samalotu, jošč peŭnym, što užo u praciahu troch hadoŭ, pa svaim pieršym locie, jon staniecca pierastarełym. Boing vybuduje svoj šybčejšy i zabirajučy u dva razy bolej pasažyraŭ, samalot SST z razsovyvanymi skrydłami.

Biaručy technologična, pakryty aluminijum "Concord" nia budzie prałomam, budzie im pakryty titanium samolot Boeinga. Nie małym eŭropejcam šokam, što "Concord" budzie mieć amerykanskije radyja, amerykanskija aŭtomatyčnyja systemy kantroli lotu, amerykanskija pompy, pampujučyja paliva, amerykanski system hydraŭličny, amerykanskije instrumenty i prypravy navigacyjnyja. Zakazy, na každnuju iz tych čaścinaŭ, byli ad 5-ci da 12-ci firmaŭ. Eŭropejskija piśmovyja prapanovy, svaich pasłuh, ustupali amerykanskim pad uzhladam hatunku, skaraści zrabieńnia, harantyja tryvałaści, utrymańnia i cany.

Hetyja fakty i ich značeńni nia uniknuli uvahi maładych eŭropejskich vučonych. Jany chočuć pracavać na miajscoch, na jakich doślady navukovyje bolej ažyŭlenyje, a ekipiroŭka najbolej bahataja i dastupnaja. U źviazi z hetym, kala 3-ch pracentaŭ matematyčna-pryrodaznaŭčych absolventaŭ navuk i 9% maładych inžynieraŭ štohod vyježdžajuć iz Eŭropy u Ameryku USA. I u mieru hetaj "emigracyi mazhoŭ" uzrastaje prorva technologičnaja miž Eŭropaj i Amerykaj jašče bolej pahłyblajecca.

Nia šmat Eŭropejcaŭ piarečyć tryvałym karyściam, vyvływajučym iz amerykanskaha ekanamičnaha našeścia. Prypisvajuć heta: vyšejšamu standartu žyćcia, šybšamu technologičnamu postupu, šybšym mahčymaściam exportovym, bolšamu napłyvu kapitałaŭ, lepšaje ulepšańnie u vytvorčaści, pradažy i biznesovaj administracyi. Amerykanskaja kankurencyja ažyviła sonnyja europejskija firmy, zmusiła da surjoznych dopytaŭ nad rentabilnaściaj pradukcyi i zdarovych abjednańniaŭ małych firmaŭ, kab stalisia ekonomičnymi.

Ale, hledziačy bolej u budučyniu, eŭropejcy čujucca pad pahroznym losam. Bajacca, što Eŭropa moža dačakacca losu Kanady, dzie 60% pramysłovaj pradukcyi jość kantralavanaj praz kapitały USA. "Najpierš Lousiana, paślej Alaska, sučasna Kanada, a zaŭtra Eŭropa" — sumujecca paŭ-žartam, a na paŭ serjozna adzin iz belgijskich manažeraŭ chimičnaho promysłu.

Što najbolej tryvoža Eŭropejcaŭ? Asnaŭnyja dla ekanamičnych krajoŭ pastanovy biarucca u centralnych amerykanskich firmach. Jany znajchodziacca u Phoenix Detroit, abo Los Angeles, a nie u Bruxeli, Paryžy, ci Frankfurcie, dzie mahlib pieravažyć eŭropejski punkt vidžeńnie I časta, chacia nia u kažnym vypadku, tryvohi uspraviedlivianyja. Šmat amerykanskich pramysłovych gigantaŭ pravodzić usie padstaŭnyja pošuki u USA. Praz heta pazbaŭlajuć svaje eŭropejskija filii prestižu i padbadziornaści da pracy na technologičnym froncie.

Takoha rodu spravy bolej sumujuć eŭropejcaŭ. Bajacca, kab ekanamična dominujučaja nie zamianiłasia i na dominacyju palityčnuju. Kanada niejak, pamima usiaho, patraplaja utrymać svaju niezaležnaść zahraničnaj palityki. Časta da rospačy aficyjalnaha Washingtonu. Bo spravy — kali USA nikoli nia była tak mahutnaj ekanamična u Eŭropie, jak ciapie, palityčna nikoli ad časoŭ druhoj susśvietnaj vajny, tak słabaj. Amerykanskaja mahutnaść pramysłovaja nie patrapiła zapabiehčy pašyreńnia idei gallistoŭskaj pa usim śviecie; kali što, to navat jej pamahła. Eŭropa stałasia tak pračulanaj na ekanamičnaje našeście, što šmat miž mižnarodnych inicyjatyvaŭ USA tłumačać sabie vyłučna pad tym kutom i tym bolej im praciviacca.

Nie tak daŭno tamu niamiecki ministar zahraničnych spravaŭ Willy Brandt skardziŭsia, što prajektavany praz Ameryku traktat ab zabaronie razpaŭsiudžyvańnia atamovaha aružža jašče bolej pahłybić "propaść technologičnuju", pabolšyvajučy i tak užo vialikuju techničnuju piravahu USA. Pa čatyroch doŭhich hadoch pirahavoraŭ u ramach, tak nazyvanaj Rundy Kennedyjeho Supolny Rynak,

dalej nia choča dacca pirakanać da abnižeńnia celnych taryf iz USA, bajučysia amerykanskaj handlovaj kankurencyi. A amerykanskija prapanovy liberalničaści mižnarodnych umovaŭ kredytavych napatykajuć supraciŭleńnie. Liberalizacyja kredytu — arhumentujuć francuzy — vyzvalić Ameryku ad kryzysu płatnaha bilansu i stvaryć šturšok da dalejšych padbojaŭ haspadarčych.

Ale krytyki amerykanskich metodaŭ biznesovych i niedavierlivaść pierad amerykanskaj metaj, nia mohuć ukryć eŭropejskich niedachopaŭ i błudaŭ. Propaść technologičnaja i ucioki najlepšych umysłaŭ stalisia dla eŭropejcaŭ vyhadnym uspraviedlivieńniem. U Niamieččynie, tyranski Herr Professor, absalutna pierakanany ab słušnaści starych metodaŭ navučańnia, maje feŭdalny upłyŭ na maładych navukovych daśledčykaŭ. U Italii i Francyi niama technologičnych studyjaŭ, pryznajučych akademickije stupieni. U Anglii niekatoryje najbolej zdolnyje, maładyje ludzi spatykajucca iz ciažkaściami u postupach na vyššyje ščebli z uzhladu na svaje nižšyje pachodžańni.

Faktam jość i toje, što u bolšaści vypadkaŭ Amerykanie vypiaredžyvajuć eŭropejskich sapiernikaŭ nia tolki z uzhladu na vialikaje bahactvy, jakija pradstaŭlajuć šeršyje rynki zbytu, abo vyšuju technologiju, ale paprostu dla taho, što lepšymi biznesmanami. Vyšli jany iz novačasnych navukovych škołaŭ biznesovych takich, jakija tolki paŭstajuć u Eŭropie. Lapiej vyškalenyja u štucy "konsumeryzacyi", jakaja zaklučajecca na druhim aryjentavaniu u patrebach rynku praz uzrost ahulnaha dabrabytu.

Pa-za hetym eŭropejcy nie pazbavilisia nacyjanalistyčnych uzajemnych papiaredžańnaŭ. Iz hetaha uzhladu, chaciab značna lahčej jość, naprykład, kiravać amerykancu francuzkimi rabotnikami, čym Niemcu, abo Italjancu. Pa-za nievialikimi vynietkami biznesmanami u Eŭropie, katoryje dumajuć "pa eŭropejsku", jość amerykancy.

Takija narodnyje papiaredžańni u sapraŭdnaj supracy haspadarčaj u Eŭropie — Supolny Rynek, jak da hetul, nie vypracavaŭ jašče korparacyjnych pravoŭ, abo padatkavych nałohaŭ, katoryjab palahčyli biznasavyja fuzii, jakija biahlib praz dziaržaŭnyja hranicy. Šmat eŭropejcaaŭ pierakananyje, što kalib navat dajšło da sapraŭdnaj haspadarskaj vunii čaściny dziaržavaŭ, na što chutka nie zanosicca, to i tak heta hrupa byłab vielmi małoj. Niekatoryje bolej zaavansavanyje i ukamplektavanyje technologična, vymahajuć zasobaŭ usiaho kantynentu.

Padčas, kali praŭdzivym prablemam jość tak złučyć abiedźvie haspadarčyja supolnaści u Eŭropie Zachodniaj — Supolny Rynek

i E.F.T.A. — a nastupna uciahnuć da supracy uschodniuju Eŭropu — Supolny Rynek zaniaty prablemaj, ci pryniać Vialika Brytaniju, ci nie. Pry hetym niama nijakich planaŭ na pryšłaść. Praŭda, premjer italjanski, Amintore Fanfani pradstaviŭ technologičny prajekt "Planu Marchalla". Pavodle jaho Ameryka samaachvotna pazbaviłasiab svajej pieravahi technologičnaj u Eŭropie, ale heta rečaisna letučańni ściataj hałavy. Mienšy utapizm vysunuty praz Herolda Wilsona. Prapanova utvareńnia Eŭropejskaj Technologičnaj Supolnaty, katorajab skancentravała usie infarmacyi, jakija datyčać technologičnaho postupu, ale jak da sučasnaho času, to bolej słogan, jak srodak.

Niekatoryje eŭropejcy uvažajuć expraŭprajacyju amerykanskaj ułasnaści u Eŭropie za adziny vychad iz sytuacyi. Havorać ab hetym pryvatna, navat vysaka pastaŭlenyja uradoŭcy i eŭropejskije palityki. "Kali eŭropejski pramysł staniecca napraŭdy mocna pad pahrozaj praz amerykanskuju kankurencyju — aśviedčyŭ adzin iz ich — to urady levyje zastupiać ciapierašnije i praz Eŭropu projdzie fala nacjonalizacyi".

Nia jość heta biazumoŭna vykłučna. Adnak najbolej patreba sučasna u Eŭropie ludziej u peŭnaj vizii na kirujučych stanoviščach. Siahodnia, kali paŭstańnie vialikaj eŭropejskaj konferencyi stałasia mahčymaj, na scenie palityčnaj niama nikoha, chtob moh pavažna da hetaho pryčynicca. Isnuje praŭda de Gualle, palityk vialikaha prestižu i ambicyjaŭ, ale vizyjaj jaho jość "Eŭropa ajčynaj" pad hegemonijaj Francyi. Ci na heta druhije zhodziacca? Zdajecca u sučasny peryjad niemahčyma.

J. P.

Higijeničny paradak žyćcia maje vialikaje značeńnie pry paźbiahańni ad chvaroby fistułaŭ, rečaisna u sposab pasiaredni, praz ahulnaje uzmacnieńnie i zahartavańnie arhanizmu. * Chto žadaje nie zachvareć na fistuli, pavinien spać u pravietranym pakoi, navat pry pryčynianym aknie, prabyvać časta na pavietry, ješci šmat jarynaŭ, aharodninaŭ i pić małako. Treba źviartać uvahu i na lohkija prastudy, katoryja asłablajuć uvieś arhanizm.

Kali fistuli chvoryja i lekar kaže vykanać rentgienskije źniaćcia, treba pamiatać čas apošnich źniaćciaŭ. Nia možna rabić takich źniaćciaŭ časta i biaz viedy larynkaloga, specyjalistaho. Vielmi častyje źniaćci fistułaŭ pry pomačy pramieńniaŭ Roentgena, škodnyje dla arhanizmu.

***

Katar — najbolšy vinoŭnik u vyklikańni zapalnych stanaŭ fistułaŭ. U vypadkach prastudy treba viečaram vymačyć u dobra ciapłaj vadzie nohi i vypić haračaj harbaty z malinavym sokam dy zasilić arhanizm vitaminaj "C", abo cytrynovym sokam. Dobra vyčyščać nos, kab vydzieliny nie traplali u nutranaść.

U jaki sposab vylečycca? Ab hetym treba parady lekara. Adnym iz chatnich lekaŭ, roblenych praz našych prababak, byli pryparki na cało. U miašočkach haračy piasok, haračuju vadu, prykładali na cało. Paźniejšyja radziać nahravać cało čyrvonaj elektryčnaj lampačkaj.

Zapaleńni fistułaŭ, padobna parachničym zubam, stajecca dla usiaho arhanizmu niebiaśpiečnym źvieńniem zaražeńnia. Dziela taho nia treba dzivicca, što navat pry takich zachvareńniach, jakimi jość, na prykład, vonkavyje hnojnikavyja źmieny na skury, zastaŭlajuć lekaraŭ kantralevać fistuli.

Usio heta vykazvaje, što na chvaroby fistułaŭ treba źviartać uvahu. Dziela taho vyścierahacca prastudaŭ, bo ad ich paŭstajuć chvaroby fistulaŭ. A ad hetych chvarobaŭ paŭstajuć i druhija chvaroby.

//

5. — Na śv. Marcina, kali vada ścinajecca i u husi biełyje hrudzi, to stałaja zima budzie. 6. — Na śv. Marcina najkłuściejšaja husina. Hladzi na hrudzi, hladzi na kości, jakaja zima u nas zahościć. 7.—Paciecha na śv. Marcina: huś i zbanok vina. 8. — U kanadni śv. Marcina, kali viecier ad paŭdnia, budzie lohkaja zima. 9. — Śv. Marcin taho nas navučyć: Kali doždž — niedastatak zimy nam dakučyć; kali jasny, pahodny — miej zimy nadzieju, suchi maroz mokrych śniahoŭ za kaŭnier nanics.

Padpiska na hod 70 centaŭ, cana adnaho exemplara 15 c.

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor): Rev. Francis Cherniawski

Address: 164 Broadway, Fort Edward, N.Y., U.S.A., 12828
Telephone: RH7-5117

Printed by The Whiteruthenian Press * 452 South Avenue, Syracuse, N.Y., 13204